

Лінський І. В., Кузьмінов В. Н., Мінко О. І., Денисенко М. М., Ткаченко Т. В.,
Задорожний В. В., Малихіна Н. А., Мінко О. О., Лакінський Р. В.,
Васильєва О. О., Юрченко О. М., Герасимов Б. О., Герасимов Д. О.

ДУ «Інститут неврології, психіатрії та наркології НАМН України» (м. Харків)

Вплив проблемно питущих осіб на вживання алкоголю їхнім мікросоціальним оточенням

Мета роботи — вивчення несприятливого впливу питущих осіб на алкогольний статус представників їхнього мікросоціального оточення.

Матеріали та методи. В чотирьох регіонах України (Харківська, Луганська та Запорізька області, а також місто Київ) протягом 2018—2021 років обстежено 1531 особа, які належали до трьох якісно відмінних груп порівняння: хворі на алкогольну залежність (329 осіб); здорові родичі хворих на алкогольну залежність (238 осіб) і представники загальної популяції (964 особи).

Основними інструментами досліджування були опитувальник міжнародного дослідницького консорціуму GENANTO (Gender, Alcohol, and Harms to Others), тест для оцінки розладів внаслідок вживання алкоголю (AUDIT).

Результати.

1. Вивчено вплив питущих на алкогольні уподобання та звички, а також на якість життя представників їхнього мікросоціального оточення за допомогою опитувальника міжнародного дослідницького консорціуму GENANTO.

2. Показано, що наявність питущих в оточенні:

— достовірно збільшує частоту вживання: у здорових чоловіків — вина та пива (на 10,8 % та 24,2 % відповідно, при $p < 0,05$); у здорових жінок — лише вина (на 6,9 % при $p < 0,05$); а також у хворих на алкогольну залежність (АЗ) — дешевого пива, вина і самогону (на 10,3 %, 17,2 % та 70,3 % відповідно, при $p < 0,05$), що (в останньому випадку) є прямим наслідком зубожіння родин, які мають у своєму складі двох або більше питущих осіб;

— зменшує частоту вживання алкоголю (ВА) в закладах громадського харчування та відпочинку: у здорових респондентів — на 5,1—8,2 % (при $p < 0,05$) і у хворих на АЗ — на 37,3—38,2 % (при $p < 0,001$), що є наслідком: з одного боку — погіршення матеріального стану родин, в яких мешкає більше однієї питущої особи, а з іншого — втрати зовнішніх соціальних зв'язків членів таких питущих родин;

— підвищує частоту ВА з будь-якими товаришами по чарці: у здорових респондентів, насам-

перед — у чоловіків (на 13,4—36,5 % при $p < 0,05$) і зменшує частоту ВА у хворих на АЗ (на 11,4—34,3 % при $p < 0,05$), що разом із тенденцією до зменшення частоти вживання хворими на АЗ будь-яких алкогольних напоїв (якщо є питущі в оточенні) свідчить про конкуренцію між питущими членами однієї родини (членами одного кола спілкування) за алкоголь і гроші на його придбання;

— збільшує суб'єктивні оцінки щодо припустимих рівнів вживання алкоголю в певних ситуаціях: у здорових чоловіків — на 11,6—26,8 %; у здорових жінок — на 6,1—11,6 %; у всіх здорових разом — на 5,5—14,4 % і у всіх хворих на АЗ — на 8,1—19,9 %, що може слугувати додатковим фактором ризику формування розладів внаслідок вживання алкоголю у людей, які мають питущих родичів;

— погіршує самооцінку якості власного життя: у здорових чоловіків і жінок — на 11,6 % і на 17,8 % відповідно (при $p < 0,05$) і у хворих на АЗ — на 8,8 % (при $p < 0,05$).

3. Показано, що кількість суттєвих кореляційних зв'язків ($r > 0,40$ за модулем при $p < 0,05$) між характеристиками алкогольних уподобань та стилю вживання алкогольних напоїв, з одного боку, і показниками виразності розладів внаслідок вживання алкоголю (за тестом AUDIT), з другого боку, у здорових респондентів в 3,75 раза більша, ніж у хворих на АЗ (15 зв'язків і 4 зв'язки відповідно), що є свідченням набагато більшого впливу особливостей алкогольної поведінки на виразність алкогольних розладів на етапі побутового пияцтва, ніж на етапі сформованої АЗ.

4. Однаково істотні для здорових і хворих на АЗ респондентів кореляції результатів тесту AUDIT: з частим ВА наодинці і у власному будинку свідчать про патогенну роль усамітнення (яке є проявом втрати соціальних зв'язків) у формуванні алкогольних розладів; а відповідні кореляції з частим ВА під час їди — про патогенну роль інтеграції алкогольних звичок у повсякденний побут та в процес задоволення базових потреб людини, до яких, безумовно, належить потреба у їжі.